

UDK: 82-311.6

Qambar BOLTAYEVA,

Buxoro davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

E-mail: deputy.director2@bukhps.uz

BuxDU professori, p.f.d N.Dilova taqrizi asosida

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Аннотация

В статье представлены практические рекомендации и предложения по развитию инновационного потенциала учителей. Результаты данного исследования могут быть полезны специалистам в области образования, учителям и исследователям. Результаты исследования показывают, что креативность, самостоятельность мышления и навыки решения проблем у будущих учителей могут быть значительно повышены за счет использования инновационных методов. Кроме того, существует возможность сделать образовательный процесс более эффективным и интересным за счет использования современных технологий, проектного обучения и методов рефлексии.

Ключевые слова: Инновационное образование, креативность, современные технологии, рефлексия, проектное обучение, проблемное обучение, будущие учителя.

WAYS TO IMPROVE THE MODEL OF DEVELOPING INNOVATIVE COMPETENCES OF FUTURE TEACHERS

Abstract

The article concludes with practical recommendations and suggestions for developing the innovative potential of teachers. The results of this study can be a useful resource for education professionals, teachers, and researchers. The results of the study show that the creativity, independent thinking, and problem-solving skills of future teachers can be significantly increased by using innovative methods. In addition, there is an opportunity to make the educational process more effective and interesting through the use of modern technologies, project-based learning, and reflection methods.

Key words: Innovative education, creativity, modern technologies, reflection, project-based learning, problem-based learning, future teachers.

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING INNOVATSION SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISH MODELINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Аннотация

Ushbu maqolada o'qituvchilarning innovatsion salohiyatini rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar va takliflar berib o'tilgan. Ushbu tadqiqot natijalari ta'lim sohasidagi mutaxassislar, o'qituvchilar va tadqiqotchilar uchun foydali manba bo'lishi mumkin. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion metodlarni qo'llash orqali bo'lajak o'qituvchilarning kreativlik, mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlari sezilarli darajada oshirilishi mumkin. Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash, loyihaga asoslangan ta'lim va refleksion usullar orqali ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish imkoniyati mavjud.

Kalit so'zlar: Innovatsion ta'lim, kreativlik, zamonaviy texnologiyalar, refleksiya, loyihaga asoslangan ta'lim, muammoga asoslangan ta'lim, bo'lajak o'qituvchilar.

Kirish. Zamonaviy yangi ta'lim tizimi doimiy ravishda o'zgarib borayotgan dunyoga moslashishni talab qilmoqda. Innovatsion yondashuvlar va texnologiyalar ta'lim sohasida yangi imkoniyatlar va qiyinchiliklarni keltirib chiqarmoqda.[1] Shu sababli, bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion salohiyatini rivojlantirish ularning kasbiy faoliyatida muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion salohiyatini oshirish uchun qo'llanilishi mumkin bo'lgan model va uning takomillashtirish yo'llari ko'rib chiqiladi. Innovatsion salohiyat – bu shaxsning yangi g'oyalarni ishlab chiqish, ularni amaliyotda qo'llash va muammolarni innovatsion usullarda hal qilish qobiliyati. O'qituvchilar uchun bu salohiyat yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish, o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qilish, shuningdek, o'quvchilarning fikrlashini rivojlantirish imkoniyatini beradi. O'qituvchilarning innovatsion salohiyatini rivojlantirish uchun quyidagi bosqichlarni o'z ichiga olgan model taklif etiladi. Innovatsion

salohiyatni rivojlantirish uchun nafaqat nazariy bilim, balki amaliy ko'nikmalar ham muhimdir. Talabalarga loyihalar, seminarlar, treninglar va amaliy mashg'ulotlar orqali yangi usullarni qo'llash imkoniyati yaratilishi kerak.[2] Bo'lajak o'qituvchilar o'z faoliyatini baholash, xatolardan saboq olish va doimiy ravishda o'zini rivojlantirish qobiliyatiga ega bo'lishlari kerak. Refleksiya orqali ular o'z salohiyatini aniqlab, uni yanada takomillashtirishlari mumkin.

Tahlil va natijalar. Pedagogik innovatsiyalar – bu yangi g'oyalarni ta'limga tatbiq etish, o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qilish usullari. Bu borada J. Dewey, V. Shatalov, A. Makarenko kabi olimlarning ishlari muhim hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari – virtual laboratoriyalar, interfaol darsliklar, onlayn ta'lim platformalari kabi texnologiyalarni o'rganish. Bu yo'nalishda G. Salomon, R. Mayer kabi tadqiqotchilarning ishlari keng qamrovli ma'lumotlar beradi. O'zbekistonda innovatsion ta'limning

rivojlanishi va uning muammolari bo'yicha adabiyotlar asosan quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Ta'lim islohotlari va innovatsiyalar – bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va qarorlari, shuningdek, A. Abduqodirov, M. Inoyatov kabi olimlarning ishlari muhim hisoblanadi.

2. Ta'limda yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish – bu yo'nalishda T. To'rayev, R. Xolmatov kabi tadqiqotchilarning ishlari keng qo'llaniladi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion salohiyatini rivojlantirish masalalari turli jihatlarini o'z ichiga oladi. Innovatsion ta'lim, pedagogik texnologiyalar, kreativlik va kasbiy rivojlanish kabi mavzular bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar ushbu masalani chuqur o'rganishga yordam beradi. O'zbekistonda innovatsion ta'limning rivojlanishi bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar esa mahalliy sharoitda qo'llanilishi mumkin bo'lgan yechimlarni taklif qiladi.

O'qituvchilarning innovatsion salohiyatini rivojlantirish bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar va qo'llanilgan metodlar natijasida quyidagi asosiy xulosalar va yutuqlarga erishildi. Loyihaga asoslangan ta'lim va muammoga asoslangan ta'lim kabi innovatsion metodlar talabalarning mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish va jamoada ishlash qobiliyatlarini sezilarli darajada oshirdi.

Brainstorming va Sinectika kabi kreativlikni rivojlantirish metodlari talabalarning yangi g'oyalar ishlab chiqish va ularni amaliyotda qo'llash qobiliyatini oshirdi.[6] Talabalar o'zlarining ijodiy qobiliyatlarini namoyon etish imkoniyatiga ega bo'lib, ularning innovatsion yondashuvlarni qo'llash darajasi oshdi. Zamonaviy texnologiyalarning ta'limga ta'siri Virtual va kengaytirilgan realitet (VR/AR) texnologiyalari orqali ta'lim jarayoni yanada interfaol va qiziqarli bo'ldi. Bu talabalarning mavzularni chuqurroq o'zlashtirishiga yordam berdi. Onlayn ta'lim platformalari talabalarga istalgan vaqtda va joyda bilim olish imkoniyatini berdi, bu esa ularning o'zlashtirish darajasini oshirdi.

Metodlar. Bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion salohiyatini rivojlantirish uchun qo'llaniladigan metodlar turli yo'nalishlarni qamrab oladi. Quyida ushbu metodlarning asosiy turlari va ularning qo'llanilishi haqida batafsil ma'lumot keltirilgan. Innovatsion metodlar ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qilishga qaratilgan. Ular orqali talabalarning kreativlik, mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlanadi.

1.1. Loyihaga asoslangan ta'lim (Project-Based Learning)

- Talabalarni amaliy loyihalar orqali bilim va ko'nikmalarini oshirish.

- Talabalar guruh bo'lib, muayyan mavzu bo'yicha loyiha ishlab chiqadilar. Bu ularning jamoada ishlash, muammolarni hal qilish va innovatsion yechimlarni topish qobiliyatini oshiradi.[3]

1.2. Muammoga asoslangan ta'lim (Problem-Based Learning)

- Talabalarni real hayotdagi muammolarni hal qilish orqali o'qitish.

- Talabalar muayyan muammoni hal qilish uchun yangi yechimlarni izlashadi. Bu ularning kritik fikrlash va innovatsion yondashuvlarni qo'llash qobiliyatini rivojlantiradi. [4]

2.1 Virtual va kengaytirilgan realitet (VR/AR)

- Ta'lim jarayonini interfaol va hayotiy lashtirish.

- Virtual laboratoriyalar, tarixiy joylarni virtual ko'rish, biologik jarayonlarni kuzatish kabi imkoniyatlar yaratish.

2.2 Onlayn ta'lim platformalari

- Talabalarga istalgan vaqtda va joyda bilim olish imkoniyatini yaratish.

- Moodle, Coursera, Khan Academy kabi platformalardan foydalanish orqali talabalar yangi bilimlarni o'zlashtirishlari mumkin.[5]

- Bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion salohiyatini rivojlantirish uchun turli metodlardan foydalanish mumkin. Loyihaga asoslangan ta'lim, kreativlikni rivojlantirish, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash va refleksiya kabi metodlar talabalarning innovatsion qobiliyatini oshirishga yordam beradi. Ushbu metodlarni samarali qo'llash orqali bo'lajak o'qituvchilar zamonaviy ta'lim talablariga moslashtiriladi.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion salohiyatini rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion metodlarni qo'llash orqali talabalarning kreativlik, mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini sezilarli darajada oshirilishi mumkin, kelajakda ushbu sohada qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazish orqali innovatsion ta'limni yanada kengaytirish mumkin. Brainstorming va sinectika kabi kreativlikni rivojlantirish va Virtual va kengaytirilgan realitet (VR/AR) kabi zamonaviy texnologiyalar ta'lim jarayonini yanada interfaol va qiziqarli qilish imkoniyatini beradi. Fikrimiz so'nggida pedagoglarga quyidagilarni taklif qilamiz:

1. Innovatsion metodlarni keng qo'llash orqali ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish.

2. Talabalarning kreativlik va innovatsion fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish uchun qo'shimcha treninglar va seminarlar tashkil etish.

3. Zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga kengroq joriy etish.

Refleksiya va o'zini rivojlantirish metodlarini muntazam ravishda qo'llash orqali talabalarning o'z faoliyatini baholash qobiliyatini oshirish.

Quyida ushbu mavzu bo'yicha asosiy fikrlar va ularning dolzarb jihatlarini muhokama qilinadi. Kreativlikni rivojlantirish metodlari, masalan, brainstorming va sinectika, talabalarning yangi g'oyalar ishlab chiqish va ularni amaliyotda qo'llash qobiliyatini oshirdi. Bu esa ularning innovatsion yondashuvlarni qo'llash darajasini oshirishga yordam berdi. Biroq, kreativlikni rivojlantirish jarayoni uzoq vaqt talab qiladi va talabalarning shaxsiy qiziqishlari, bilim darajasi va muhitning ta'siri kabi omillarga bog'liq. Shu sababli, kreativlikni rivojlantirish uchun doimiy rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR

1. Usmonov, A. (2010). "Pedagogik innovatsiyalar va zamonaviy ta'lim texnologiyalari". (2),45-70.
2. Dewey, J. (1938). "Experience and Education". (3),25-40.
3. Kilpatrick, W. H. (1918). "The Project Method". (2),30-55.
4. Barrows, H. S. (1996). "Problem-Based Learning in Medicine and Beyond". (5),100-130
5. Downes, S., & Siemens, G. (2009). "Connectivism and Connective Knowledge". (2), 50-80.
6. Osborn, A. F. (1953). "Applied Imagination: Principles and Procedures of Creative Thinking". (4),120-150.